

Ampt Epe

Nr 111 – juli 1995

REDAKTIE: Th. te Riele-ter Laak, Dorpsstraat 12, 8171 BP Vaassen,
telefoon 05788-71304

Het blad verschijnt 4 keer per jaar en wordt gratis toegezonden aan de leden van de Historische Vereniging 'Ampt Epe'

'AMPT EPE'

HISTORISCHE VERENIGING IN DE GEMEENTE EPE

De vereniging stelt zich onder meer tot doel:

- het opwekken en versterken van de belangstelling voor de geschiedenis van de Gemeente Epe

Lidmaatschap f 22,50 per jaar

Bestuur:

Voorzitter: W. Terwel
Apeldoornseweg 41 – 8172 EH Vaassen
Telefoon 05788-71455

Sekretaresse: Th. te Riele-ter Laak
Dorpsstraat 12 – 8171 BP Vaassen
Telefoon 05788-71304

Penningmeester: W. van Putten
Hoofdstraat 80 – 8162 AL Epe
Telefoon 05780-13579

Leden: M. Endendijk
J. C. Kreffer

Giro: 119.40.15 ten name van penningmeester 'Ampt Epe'
I.S.S.N. nr 0166-2023

Jaarverslag Streekarchivariaat Noord-Veluwe 1994

„... dat een archief moeilijk vervangbaar is... En dan mag het wel oorlog zijn, als je zoiets kunt behouden, moet je dat doen”.

Verzetsman Abercombie die de bevolkingsregisters van Amsterdam Noord liet onderduiken, in plaats van ze in de brand te steken.

Algemeen

De groep van Asksam-gebruikende archivariissen werd op 24 november in Heerde ontvangen. Op die bijeenkomst werd besloten de gebruikersgroep een meer officieel karakter te geven.

Vanaf het midden van het jaar verdeelde de archivaris zijn tijd niet meer in volle weken over de drie gemeenten, doch met instemming van de archiefcommissie in vaste dagen per week: maandag in Heerde, vrijdag in Epe, dinsdag en woensdag in Hattem en donderdag beurtelings in Epe en Hattem. Na een evaluatie op de december-vergadering van de archiefcommissie, is, gezien de positieve ervaringen, besloten dit schema zo voort te zetten.

Er waren dit jaar 323 bezoekers, tegen 303 vorig jaar. Zij brachten 993 maal een bezoek aan het Streekarchivariaat, tegen 875 vorig jaar, hetgeen een stijging betekent met 13,5%.

Het aantal bezoeken in de loop van de jaren was:

1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
604	865	1096	999	1150	1241	1242	871	837	875	993

De verstrekte inlichtingen werden dit jaar eveneens per computer bijgehouden. Het gemak hiervan betekende dat bijvoorbeeld ook iedere gegeven telefonische inlichting werd genoteerd. Het aantal is mede daardoor hoger: 147, tegen 89 vorig jaar.

Het aantal informaties over de jaren:

1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991	1992	1993	1994
75	80	109	159	148	127	116	146	109	89	147

Voor Veluwse Geslachten werd zaterdag 12 maart een lezing gehouden over wat het Streekarchivariaat thans de genealogen te bieden heeft. Op zaterdag 22 april werd op een bijeenkomst van HaZa-data gebruikers gedemonstreerd hoe bij het Streekarchivariaat dit genealogieprogramma wordt gebruikt.

De archiefoverzichten werden bijgewerkt voor een in 1995 te verschijnen gids voor de archieven in Gelderland.

Een vergadering van de Koninklijke Vereniging van Archivarissen, twee bijeenkomsten van de Kring van Archivarissen bij Lagere Overheden (eerder de Landelijke Kring van Gemeente- en Streekarchivarissen), twee van de Gelderse Archivarissen en één van Veluwe Archivarissen, alsmede twee bijeenkomsten van het computerprogramma Asksam-gebruikende archivarissen werden bijgewoond (waarvan één als gastheer).

EPE

Archiefbewaarplaats

Het klimaat in de archiefbewaarplaats was zonder installatie matig stabiel. De temperatuur varieerde van 18 tot 21 graden Celsius, de luchtvochtigheid van 43% tot 64%.

De brandblusser is in januari 1995 gecontroleerd. De gemeente heeft een contract voor controle eens per twee jaar.

Aanwinsten

Het archief van de Hervormde Kerk van Vaassen werd aangevuld. De archieven van de notarissen van Epe en Vaassen werden aan het eind van het jaar van het Rijksarchief terugontvangen. Dit betreft een aanwinst van het allergrootste belang. Zij beslaan 19 meter plank in de archiefbewaarplaats. Onderhandelingen werden gevoerd met de Samenwerkingsmavo van Vaassen voor overname van het archief.

Dienstverlening

De bezoekcijfers:	bezoekers	bezoeken
genealogen	58	108
anderen	39	99
totaal	97	207

Het aantal bezoeken was ten opzichte van vorig jaar vrijwel gelijk. De belangstelling van de bezoekers ging onder andere uit naar: de Tweede Wereldoorlog, diverse huizen, Franciscus Martinus, het oude gemeentehuis, bijen, metaalwerkersbond, gemeentegrenzen, heide, hulpsecretarie, landschapselementen, schuttersgilde, veldwachter enzovoort.

Het aantal inlichtingen genealogie bedroeg 38. Er werden 23 andere inlichtingen verstrekt betreffende onder andere beken, boerenopstand, burgemeesters, geallieerde vliegers, gemeentehuis, ingebruikname orgel Epe en Z. M. de Koning, Isendoornweg en Ursulagilde Vaassen.

Aktiviteiten

Marijke Maten is doorgegaan met de ongeveer 40.000 kaartjes van de klapper op het bevolkingsregister in te voeren in de computer. Op zich is de klapper goed bruikbaar, maar door zijn vorm en het feit dat deze uniek is, is het

REGISTER

VAN

UITGAVEN

Kerkelijken

VOOR DEN ~~GEMEENTE~~-ONTVANGER,

VOLGENS DE POSTEN DER BEGROOTING

Dienstjaar 1879.

GEMEENTE

Epe

Nu het archief van de Hervormde Gemeente van Epe is ondergebracht in het gemeentearchief, blijkt dat vroeger sommige lieden die diverse functies combineerden, er geen been in zagen te handelen onder het motto: "als de ene hand de andere wast, worden zij beide schoon".

TE ARNHEM, BIJ G. W. VAN DER WIEL & C.

onverantwoord om hem buiten de archiefbewaarplaats in zelfbediening aan de genealogen beschikbaar te stellen. Het werk van Marijke moet een handzamer lijst opleveren die ook nog eens te reproduceren is, zodat plaatsing van kopieën van microfiches van het bevolkingsregister in een andere gemeente, bijvoorbeeld Heerde, zinvol wordt. Marijke is nu met de zevende bak bezig. Er zijn er in totaal twintig. In dit tempo duurt deze klus nog ongeveer vijf jaar. Assistentie hierbij van een „banenpooler” ging in het verslagjaar niet door vanwege ziekte van betrokkene.

De vrijwilliger, de heer G. van Apeldoorn, maakte een klapper af op de overlijden van 1833-1862. Daarna maakte hij een klapper op de geboorte-akten van 1811-1862 van zowel Vaassen als Epe. Deze klapper kreeg de vorm van gezinsconstructie. Hiermee heeft Van Apeldoorn in enkele jaren een geweldig dankbaar werk verricht, omdat de gehele burgerlijke stand (geboorte-, huwelijks- en overlijdensakten) vanaf 1811 tot aan het begin van de bewaarde bevolkingsregisters (1860) nu goed en snel toegankelijk is.

Vrijwilliger G. Kamphuis spant zich in om de dopen van Epe van 1730-1811 toegankelijk te maken via gezinsreconstructie. Hij is daarmee bijna klaar.

De microverfilming heeft in het afgelopen jaar geheel stil gelegen. De kranten tot 1920 staan nu op film en de eerste twee series bevolkingsregisters, van 1860 tot 1880 zijn opgenomen. Voor het eerst is er in 1995 een budget van jaarlijks f 5.000,- voor microverfilming beschikbaar.

De restauratie van het negentiende eeuwse archief gaat gestaag door. J. Huizinga werd begeleid bij zijn werkstuk: een inventaris van het archief van de Streekmuziekschool voor de cursus Voortgezette Vorming Archiefbeheer. Hij is hiervoor in het verslagjaar geslaagd. G. Koele is in hetzelfde kader opgenomen aan de beschrijving van het archief van de Sociale Dienst.

Begonnen is met de inventarisatie van het archief van de Hervormde Kerk van Epe. De aanvullingen op de bibliotheek werden verwerkt. Het geheel telt thans 1.600 titels.

G. Kouwenhoven.

Verzet in Epe door Willem Veldkamp

Dit boek was uitverkocht, maar er ligt al een herdruk in de winkels.

Grensgeschillen

Wie nu over de heide bij de Renderklippen wandelt of fietst, is er zich doorgaans niet van bewust dat hij zich in een grensgebied begeeft, namelijk dat tussen Heerde en Epe. Hoogstens wordt men er aan herinnerd door de schaapskudde Epe/Heerde die daar rondwaalt zonder zich van gemeentegrenzen iets aan te trekken.

Afgezien van het periodieke kanongebulder in „De Kamp” zijn het nu vredige gebieden waar vooral 's zomers een stroom recreanten verpozing zoekt.

Is het nu één kudde die hier rondtrekt, ongeveer 150 jaren geleden zwierven hier verschillende kudden rond, terwijl de boeren uit Epe en Heerde er heideplaggen staken om te gebruiken in hun potstallen om zodoende het mestvolume te verhogen.

Maar dat gaf in dit grensgebied problemen omdat de boeren noch met hun kudden, noch met het plaggensteken, zich aan hun eigen gemeente hielden maar herhaaldelijk de grens overstaken. Hetgeen dan weer protesten van de „eigen” gemeentenaren veroorzaakte.

Op 15 januari 1851 besluit de burgemeester van Epe, G. W. van der Feltz, in te grijpen en hij stuurt veldwachter Jan Wensenk naar het „bedreigde” gebied om in te grijpen. Veldwachter Wensenk treft daar op Eper grondgebied Jan van Egteren, boerenknecht bij Hermen Post, landbouwer onder Heerde en Hendrikus de Graaf, boerenknecht bij een zekere Van Essen, eveneens wonende in Heerde. Beide boerenknechten zijn aan het heide maaien, maar volgens het proces-verbaal houdt Van Egteren meteen op als hij de veldwachter in het oog krijgt.

Veldwachter Wensenk gaat verder op speurtocht en treft daar een boer die gemaaide hei op een wagen laadt. Een brutaal heerschap want hij weigert de veldwachter zijn naam op te geven. Maar Wensenk constateert dat achter op de wagen de letters A & O staan die in het proces-verbaal worden genoteerd.

Op kenteken geverbaliseerd dus! Jan Wensenk treft nog een vierde overtreder aan die bezig is gemaaide hei bij elkaar te maken, maar ook die weigert zijn naam op te geven. Hij gaat dan terug naar de beide knechten waar inmiddels ook hun werkgevers, Hendrikus de Graaf en Van Essen zijn aangekomen om met hun wagens de hei op te halen.

Jan van Egteren verklaart intussen de naam van de boer met A & O op zijn wagen, het is A. van Olst uit Heerde.

Post verklaart nog tegenover Wensenk dat de knechten het niet helpen kunnen want „dat zij dien hadden te werk gezonden en dat zij dit dus zelfven moesten op het been binden”.

Burgemeester Van der Feltz en veldwachter Wensenk maken een gezamenlijk proces-verbaal op en dit wordt op 20 januari 1851 naar de burgemeester van Heerde gestuurd.

In het begeleidend briefje schrijft de Eper burgemeester aan zijn Heerder collega dat hij naar aanleiding van klachten van zijn ingezetenen er toe is overgegaan de Heerdernaren „aan te halen”.

Hij voegt daar aan toe: „Ik wil gaarne gelooven dat soms eenige der schuldigen uit onwetendheid in het Eper Veld geweest zijn en dat de twee gemeenten niet afgescheiden zijn door eene grup of sloot”.

Burgemeester Van der Feltz stelt zijn ambtgenoot dan ook voor om een dergelijke afscheiding „daar te stellen, evenals tusschen Epe en Doornspijk en Oldebroek heeft plaats gehad en zulks volgende processenverbaal daarvan opgemaakt bij de invoering van het kadaster”.

Burgemeester J. N. van Meurs laat er geen gras over groeien. Op 22 januari 1851 hoort hij de verdachten. Harmen van Olst en Giesbert van Esser verklaren eensluidend dat zij „op diezelfde plaats ten allen tijden heide en plaggen gehaald hebben en dat zelfs sedert onheugelijke jaren door hunnen voorouders is geschied, dat er volstrekt geene scheiding bestaat tusschen het Eper en Heerder grondgebied en het daarenboven sedert lang de gewoonte is geweest dat de boeren van Epe en Heerde door elkaar schapen weidden, plaggen haalden enzovoort zooals zulks nog dagelijks de Eper boeren schapen op de Heerder heide worden geweid”.

Burgemeester Van Meurs stuurt zijn proces-verbaal op 22 januari 1851 naar Epe met een begeleidende brief waarin hij onder andere opmerkt: „dat de overtreders wegens ignorantie onder het territoir van Epe plaggen hebben gehaald. Daar nu verschillende ingezetenen van Epe gedurig schapen hoeden op het gebied van Heerde en er naar mijns inziens geene behoorlijke calanges (= bekeuring en aangifte van een strafbaar feit) kunnen geïnstitueerd worden, zoo lang de afscheidingen tusschen de beide gemeenten niet duidelijk zijn, zoo stem ik volkomen toe dat er tusschen onze Gemeenten een behoorlijke grup of sloot worde gegraven en zal derwege van UEA. verwachten den tijd van opgave wanneer UEA. zulks convenieert”.

Het gaat dan wat langzamer lopen want eerst op 25 november 1852 besluiten B&W van Epe om over te gaan tot het graven van de greppel. Ook de gemeente Oldebroek wordt dan bij deze grensaanduiding betrokken. In de betreffende brief d.d. 9 december 1852 aan B&W van Oldebroek wordt fijntjes opgemerkt dat het voor die gemeente ook erg belangrijk is „dewijl vele ingezetenen van Oldebroek heideplaggen daar uit het veld halen en door geen merkbare teekenen gewaarschuwd, alligt grenzen zullen overschrijden en op het Eperveld komende deswege zouden aangehaald worden, zooals nog onlangs heeft plaats gehad”.

Dan komen ook de problemen.

De gemeente Oldebroek vraagt zich af (brief 15 december 1852) „of het onderwerpelijke plan valt in de termen van art. 121 van de Gemeentewet en op die grond de toestemming van Ged. Staten behoeft”.

De gemeente Heerde gaat in principe ook accoord (brief 23 december 1852) maar: „Het is ons echter noodzakelijk voorgekomen dat de limiet van grensscheiding van de Delle tot aan de grenzen van Oldebroek uiterst nauwkeurig worden opgenomen en tedieneinde zal het nodig zijn dat er eerst een commissie uit de beide besturen geïnstrueerd met deskundigen zich vooraf in loco begeven om de grensscheidingen op te nemen en te bepalen”.

Over een commissie heb ik niets kunnen vinden maar wel wordt de landmeter er bijgehaald, met name om de grens tussen Epe en Oldebroek vast te stellen. Op zaterdag 23 juli 1853 komt landmeter Staal uit Arnhem en stelt de grens tussen Oldebroek en Epe vast als lopende over de Hessenweg, midden over de Woldberg.

Het probleem is echter dat daar geen gleuf midden over de berg gegraven kan worden, zodat besloten wordt om daar 13 palen neer te zetten.

Dat dit ook is gerealiseerd, blijkt uit verschillende rekeningen. Landmeter Staal declareert f 12,25, terwijl zijn assistent W. van Egteren voor twee en een halve dag f 1,15 ontvangt.

A. Hulsman, karman in Epe krijgt voor het vervoer van de scheipalen f 1,75.

H. Berkhoff, timmerman in Epe, dient de hoogste rekening in:

13 eiken palen + transporteren en stellen f 17,50

scheidingen zetten in de heide tussen Epe en Oldebroek

2 daglonen à 50 cent f 1,00

transporteren f 0,90

Schilder Durand heeft ze „gegrond, afgeverft en gelettert zwart” - en dat kost totaal f 3,00.

Zoals gezegd heb ik geen rekeningen kunnen vinden over het graven van de greppel. Is het soms in de commissie van voorbereiding blijven steken?

De grenspalen zullen waarschijnlijk geen lang leven hebben gehad want in 1873 kocht het Rijk de hei op de Woldberg aan voor het aanleggen van een schietterrein en daarmee verdween ook de aanleiding voor deze palen, de schaapskudden en plaggenstekende boeren.

Maar nog tot de aanleg, ongeveer 1930, van de Zuidweg, onder langs de Woldberg, was de oude Hessenweg een openbare weg. Hij liep dwars door de „Kamp” naar de Dellen langs de oude herberg aldaar.

In mijn jeugd heb ik die weg nog wel gefietst en ik proef nog de „Champagne-pils” die wij dan dronken uit een kogelflesje bij V. d. Burg in De Dellen!

Deventer,

Bertus van den Bremen.

Over een pientere Vaassense schooljongen

(Naar aanleiding van het artikel over „Gelria” in Ampt Epe nr 109)

Aansluitend op bovengenoemd artikel lijkt het wel interessant nog eens in te gaan op de voorgangers van de heer J. van den Esschert als vrachtrijder, onder andere op Apeldoorn.

Als stichter van de onderneming moet namelijk aangezien worden Aalbert Jan van den Burg, die op 8 augustus 1868, boerenknecht zijnde, in Epe trouwt met Jacobje Siep. Op 18 december 1901 komt deze Aalbert Jan te overlijden ten gevolge van een noodlottig ongeval, waarover twee lezingen bestaan: a. door een val van zijn wagen (krantebericht), b. door een trap van zijn paard (volgen een schoondochter). Hij is dan reeds als vrachtrijder bekend en zou, volgens de overlevering, dit beroep met een ezel begonnen zijn! Hoe dan ook, zijn zoon Johannes Martinus van den Burg, toenmaals verpleger op 's Heren Loo te Ermelo, neemt noodgedwongen op 22-jarige leeftijd het bedrijf over. Johannes Martinus, geboren Vaassen, 24 december 1879, huwt in Epe op 5 november 1904 Hendrika Dusschoten, verre afstammeling van de reeds omtrent 1470 aanwezige bewoners van het goed Dusschoten onder Voorthuizen, horig aan het klooster Abdinkhof in Paderborn. Beiden hebben elkaar voor het eerst ontmoet toen Johannes Martinus waren bezorgde bij de firma Ten Cate in Apeldoorn (hoek Hoofdstraat/Deventerstraat), waar Hendrika op dat moment diende. Het is bekend, dat Hendrika al snel een oogje op hem had en op een winterse dag in het begin van deze eeuw voorstelde samen te gaan schaatsen, hoewel zij zelf de kunst niet meester was. Gelukkig voor haar was het flink dooi op de afgesproken dag, maar is het desondanks toch nog wat geworden: samen kregen zij zestien kinderen, waarvan er elf volwassen werden!

Zoals uit het in de aanhef genoemde artikel blijkt, werd het „transport”-bedrijf in maart 1907 voor 900 gulden door Johannes van den Esschert overgenomen. De overdrachtsakte is door Johannes Martinus eigenhandig geschreven. Het was dan ook een bijzondere man: op 10-jarige leeftijd zei de bovenmeester van de Vaassense school tegen hem, dat hij (de meester) hem (Johannes Martinus) niets meer kon leren!

Later bestond hij het zelfs aan de koningin in dichtvorm een verzoekschrift te richten om uitstel van dienstplicht!

Na de overdracht in 1907 vertrok Johannes Martinus met zijn gezin naar Apeldoorn om besteller bij de Post te worden. De loopbaan werd onderbroken door de mobilisatie 1914-1918, die hij – vrijwillig nadienende – tot het einde toe uitzat. In 1918 zwaaide hij als adjudant-onderofficier af. Bij de post werd hij daarna al gauw kantoorhouder van het hulppostkantoor aan de Eendrachtstraat 52 (1922), wat hij tot aan zijn – vroege – dood op 29 december 1931 voortzette. Intussen was hij lange tijd voorzitter geweest van de Apeldoornse

bond voor Christelijk PTT-personeel, met de veelzeggende naam „Door plicht tot recht”. Hij was een overtuigd en overtuigend geheelonthouder, lid van het bestuur van de Christelijke school aan de Hezeweg, en een gewaardeerd „notabel” in de Hervormde Gemeente van Apeldoorn en Het Loo. Verder liet hij – in druk – zijn licht schijnen zowel over de Zondags-heiliging als over het Neo-Malthusianisme (jawel!).

Over de afstamming van Johannes Martinus valt nog het volgende te melden: Johannes Martinus' overgrootmoeder van vaders zijde Trijntje van Putten, op dat moment weduwe van Jan Hendriks (gehuwd Epe, 21 september 1783) neemt op 20 augustus 1812 officieel voor haar en haar elf kinderen de achternaam „Van den Burg” aan. De naamsaanneming is duidelijk, Jan Hendriks is op 16 november 1755 in de kerk van Epe gedoopt, zijn ouders Hendrik Willems en Egbertjen Jans (gehuwd Epe, 27 juni 1751) wonen dan op Den Burg in de buurschap Wissel (zie onder andere „Ampt Epe” nummer 68 van september 1984). Johannes Martinus' moeder Jacobje Siep brengt de voornaam Johannes Martinus in de familie: haar vader heet zo, dat wil zeggen Johannes Matheus. Ook dat laatste is niet correct, verder teruggaand blijkt de voornaam afkomstig van haar overgrootvader Johannes Matthias Zipp, Duits militair in het Staatse leger, gehuwd met Johanetta Eleonora Elisabeth Kegel, en tussen 1751 en 1779 in diverse Nederlandse garnizoenen gelegerd, onder andere in Zwolle en Zutphen. Interessant is ook nog dat Johannes Martinus' broer Egbert Jan (geboren Epe, 26 december 1876) gehuwd was met een afstammeling van de bekende Vaassense tekenmeester en kunstschilder G. Hulseboom.

Wat is er echter van de nakomelingen uit het grote gezin van Johannes Martinus terechtgekomen. Beperken wij ons tot de naamdragers van Johannes Martinus uit de tijd dat het nog de loffelijke gewoonte was pasgeboren kinderen te vernoemen. In volgorde van leeftijd:

J. M. van den Burg (zoon), gepensioneerd directeur bij de Nederlandse Middenstandsbank, te Warnsveld.

Kleinzoons:

J. M. Peters, belastingconsulent in ruste, te Berg en Terblijt;

J. M. van den Burg, directielid organisatie-adviesbureau te Ouderkerk aan de Amstel;

J. M. Bak, eigenaar Dixon's boekhandel, te Apeldoorn;

J. M. van den Burg, directeur ener Christelijke basisschool, te Zutphen;

(H.) J. M. van Rijssen, luitenant-kolonel bij het wapen der artillerie, te Harderwijk;

J. M. van den Burg, ontwerper en constructeur van chirurgische apparaten, te Houten.

Weliswaar een bont doch alleszins respectabel gezelschap, waar ons pientere jongetje van toen, als hij nog zou leven, trots op geweest zou zijn.

H. J. van Rijssen.

Luitenant-Kolonel Cornelis Adriaan Schutter (1751-1824) en de omwenteling van 1795

De kolonel

Met deze titel werd hij door zijn kleindochter Cornelia Petronella Lijssen (1829-1885) en verder nageslacht respectvol aangeduid. In feite was hij slechts luitenant-kolonel, één rang lager dus, maar dat vermocht de eerbiedige klank van deze betiteling geen halve toon te verlagen.

Hierbij hoorde bovendien een medaillon met zijn contereitsel, dat uit het verleden aan zijn nazaten was overgeleverd en uiteraard mijn nieuwsgierigheid opwekte.

Dat er zelfs een korte levensbeschrijving betreffende zijn persoon te vinden was in het Nieuw Nederlands Biografisch Woordenboek, deed hem er toch wel uitspringen als een niet geheel onbelangrijk persoon uit die roerige vijf laatste jaren van de 18e eeuw.

En zo ging ik dan ijverig op zoek om zijn status en antecedenten te achterhalen.

Zijn afkomst

Op 1 juli 1751 te Venlo geboren, als tweede zoon van het echtpaar Johan Schutter en Barbara van der Does, was hij van „goeden huize”, zoals het gebruikelijke cliché luidt.

Zijn vader – „onder-majoor en auditeur militair” te Venlo – stamde uit een familie, die generaties lang geen ander beroep had gekend dan predikant of officier in het leger.

Zijn moeder, dochter van een generaal-majoor en kleindochter van een commandant van het slot Loevestein (toentertijd de staatsgevangenis van de Republiek) kwam dus ook voort uit een familie met een militaire traditie.

Alle vier zijn broers dienden als officier in het Staatse leger – drie eveneens als luitenant-kolonel, één als kapitein – terwijl verder nog vermeld kan worden, dat zijn broer Carel Antonius met een barones van Westerhot tot Hackfort was gehuwd 1).

Allemaal relaties waar hij in zijn gloriejaren aardig mee voor de dag kon komen en die in die tijd zijn promotiekansen ongetwijfeld gunstig zullen hebben beïnvloed.

Zijn carrière

Reeds in 1760 – op negenjarige leeftijd! – trad hij in dienst als cadet, maar het wordt 1768 eer hij als vaandrig wordt aangesteld bij het tweede Bataljon van het Regiment d'Envie.

De bevorderingen zijn daarna als volgt: luitenant (1772), kapitein (1780), majoor (1789) en tenslotte luitenant-kolonel (1792), dit laatste evenwel bij het

eerste Bataljon van hetzelfde regiment, dat na 1795 het „regiment Wilcke” wordt genoemd 2).

Uiteindelijk overleed hij op 7 december 1824 te Epe op „Het Hul” (gelegen aan de Nieuwe Wetering aldaar als gepensioneerd luitenant-kolonel, met een „gewoon militair pensioen ad f 1.200,—” 3).

Wat er zich precies allemaal tussen 1795 en 1813 in zijn leven heeft afgespeeld is maar zeer beperkt te volgen, maar het moet een bijzonder turbulente tijd voor hem zijn geweest.

Huwelijk

Pas op 41-jarige leeftijd trad hij in het huwelijk (1792) met de zes jaar jongere Hattense dominee's dochter Petronella Everarda Wildrik (gedoopt te Hattem 8 juni 1757).

In dat jaar was zijn regiment overigens in Groningen gelegerd, zodat het daaruit niet duidelijk wordt, hoe dit contact nu precies tot stand is gekomen. De bruid woonde in die tijd op „Het Hul” en het huwelijk werd op 3 juli 1792 in de kerk van Nijbroek ingezegend.

Gezien de doopdata en plaats van de twee kinderen, moet het echtpaar zich na hun trouwdag metterwoon in Deventer hebben gevestigd.

Het heeft er alle schijn van, dat hieraan na de omwenteling van 1795 een onvrijwillig einde is gekomen.

„Het Hul”

„Het Hul”, gelegen aan de oostzijde van de Nieuwe Wetering, ongeveer 1.200 meter ten noorden van de kruising van de weg naar Deventer met die watergang, onder de buurschap Emst, was in die tijd een huis van enig aanzien, dat vermoedelijk rond 1850 zal zijn afgebroken.

Het bijbehorend land besloeg ongeveer 30 ha 4).

Uit het Thinsboek van Epe 5) wordt duidelijk, dat ds Cijriacus Lancelot Wilderink te Hattem in 1768 als eigenaar te boek is gesteld, nadat zijn vrouw Maria Antonia Greve, al op 21-jarige leeftijd, in 1742 eigenaresse van het goed was geworden, waarop zij uiteindelijk tot haar overlijden in 1807 heeft gewoond.

Groot-Majoor van Deventer

In deze kwaliteit wordt Schutter herhaaldelijk in akten en dergelijke vermeld, een titel voor: „Een niet-commanderend hoofdofficier in een garnizoensplaats of vesting, met administratieve zorgen voor de dienst belast”. Over betrokkenheid bij veldtochten of andere krijgsverrichtingen kon ook de Krijgs-geschiedkundige afdeling van de Landmacht geen inlichtingen verschaffen. Wat betreft de tijd na de omwenteling van 1795 tracht het „Nieuw Nederlands Biografisch Woordenboek” ons enig (vals?) licht te verschaffen.

Daarin wordt door een zekere heer Gewin melding gemaakt, dat Schutter in 1795 ontslag nam en daarna deel zou hebben uitgemaakt van de brigade van prins Willem V in Engeland.

Verder nog, dat hij, na „geallowanceerd” te zijn, rondreisde „om den staat der Bataafse defensie op te nemen en berichten in te winnen omtrent de gesteldheid in de Z. Nederlanden”, wat voor mijn gevoel riekt naar spionage-activiteiten. (Gewin beroept zich hierbij op „Colenbrander, Gedenkstukken”.

SCHUTTER (Cornelis Adrianus), geb. te Venlo 1 Juli 1751, waar zijn vader cavalerie-officier was, werd in 1788 groot-majoor van Deventer, in 1792 luitenant-kolonel in het regiment d'Envie. In 1795 nam hij demissie, maakte deel uit van de brigade van Willem V in Engeland en na „geallowanceerd” te zijn, reisde hij rond „om den staat der bataafsche defensie op te nemen en berichten in te winnen omtrent de gesteldheid in de Z. Nederlanden” (Colenbrander, Gedenkstukken, I). Hij was gehuwd met Petronella Everarda Wildrik en woonde bij zijne pensionneering (1814) te Epe. Gewin.

Nw. Ned. Biogr. Woordenb. dl. I, 1464.

Verbleef Schutter ja dan nee in Engeland

De afdeling krijgsgeschiedkunde van de Landmacht berichtte mij hierover het volgende: „In ons ten dienst staande bronnen betreffende het Rassemblement van Osnabrück in 1795 en de Hollandse Brigade op Wight is de naam Schutter niet aangetroffen, hetgeen echter niet uitsluit, dat hij daarvan deel heeft uitgemaakt”.

Lange tijd heb ik het gegeven van Gewin daarom ook met het bekende korreltje zout genomen, totdat de heer W. Terwel te Vaassen mij enkele kopieën uit het Oud Archief van de gemeente Epe verschaftte, die mijn ideeën daaromtrent toch weer enigszins aan het wankelen brachten.

Soms toch?

In een brief d.d. 24 juli 1798 van het „Gemeente Bestuur des Ambts Epe aan Het Intermediair Administratief Bestuur van het voormalig Gewest Gelderland”, wordt namelijk van het volgende melding gemaakt:

„dat Cornelis Adriaan Schutter, luitenant Collonel onder het gewezen Regiment van den Generaal Dendie en nader van Wilkes en Groot Majoor der Stad Deventer, onder dit Ressort na de omwenteling van Zaken in deze Republiek, zedert 1795 eenige tijd gewoont heeft en nader vertrokken is zonder te weten waarheen, als dat gezegt is geworden, dat hij na zijn Moeder te Venlo was.

Gemelde C. A. Schutters vrouw en twee kinderen wonen onder het Carspel Epe, in de Buurtschap Ernst op het Hul, met haar Moeder de weduwe van Wijlen den Predikant Wildrik”. 6)

Wat Schutter betreft is dit zo ongeveer de kern van de kwestie waarover het bovengenoemde „Intermediair en Administratief Bestuur” „binnen agt dagen na receptie” opgave en naspeuring omtrent zijn verblijfplaats en eigendommen (1) eist”.

Met andere woorden, hij wordt gezocht en met confiscatie van goederen bedreigd.

Het gemeentebestuur van Epe lijkt nou niet te blaken van ijver om deze zaak tot in de finesses uit te zoeken en is ruimschoots tevreden met deze informatie – waarschijnlijk op Het Hul zelf verkregen – dat de kolonel bij zijn moeder in Venlo verkeerde.

Vanuit Epe was dat allemaal niet zo eenvoudig te controleren en gezien de verkapte dreiging met confiscaties een heel goede smoes om een eventueel verblijf op Wight of in Osnabrück te camoufleren.

De gewestelijke overheid zelf blijkt ook op geen stukken na op de hoogte te zijn.

En zo blijft de mogelijkheid van uitgeweken zijn naar Engeland of Osnabrück toch nog een open vraag in deze kwestie.

Barbara Wilhelmina van der Does te Venlo

Schutters moeder, Barbara van der Does, was in 1724 in Gorkum geboren, als dochter van generaal-majoor Hendrik van der Does en Antoinetta Margaretha Verschuuring.

Zij overleed op 91-jarige leeftijd in 1815 te Asten.

Als weduwe van de in 1779 te Venlo overleden Johan Schutter, ondermajoor en auditeur militair te Venlo, blijkt zij in 1798 nog steeds te Venlo woonachtig te zijn.

Een heel voor de hand liggend onderduikadres voor zoon Cornelis Adriaan, waar hij zich de eerste tijd waarschijnlijk inderdaad ook wel zal hebben opgehouden.

De enclave Venlo, die vóór de omwenteling tot de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden had behoord, was men verplicht geweest in 1795 aan de Franse Republiek af te slaan.

En als zodanig viel de stad nu in 1798 onder Frans regiem en was het zich daar ophouden op zichzelf niet onwettig.

Noch het gewest Gelderland, noch de Bataafse Republiek hadden daar ook maar de geringste zeggenschap.

Waar de kolonel is? O, gewoon naar zijn moeder in Venlo, op Frans territorium! Uitstekende smoes! Wie doet je wat.

Maar was dit de waarheid of bevond hij zich heel ergens anders?

Deed de gemeentelijke overheid soms bewust een oogje dicht, zonder dat zij de waarheid al te veel geweld hoefde aan te doen?

Want hij zal ongetwijfeld eerst wel naar Venlo zijn gegaan, maar waar was hij nu?

Dat was de hamvraag.

Geheime diplomatie

De opheldering van deze kwestie reikt nog wel wat verder dan dit familie-onderzoek alleen.

Bij de geschiedschrijver Colenbrander 7) treffen wij een brief aan van „Charles Bentinck aan Hammond” d.d. 15 mei 1799, waarin vermeld staat:

„I inclose the extracts of colonel Schutters three last letters” (vertaling: „Hierbij sluit ik de uittreksels in van kolonel Schutters laatste drie brieven”), waaruit blijkt, dat er een bepaalde correspondentie bestond tussen Schutter en de groep rond de prins van Oranje in Engeland.

Hij vervolgt dan aldus: „Colonel Schutter says positively, that with very little trouble, some money and the hopes of pardon, Daendels, the warminister Pijman and Paravicini „Directeur de la Fonderie” I think, might be gained and made use of. They are disgusted and perplexed.

This account agrees with what we hear from other quarters.

If Lord Grenville wishes colonel Schutter should open a correspondence with these men or any of them, I shall send him any instructions I may receive. I have already desired colonel Schutter may be directed to sound them and to know what they expect and what they will perform”.

(Vertaling: „Kolonel Schutter zegt uitdrukkelijk, dat met heel weinig moeite, wat geld, en uitzicht op gratie, Daendels, de minister van oorlog Pijman en Paravicini „Directeur de la Fonderie” meen ik, kunnen worden gewonnen en gebruikt. Zij zijn vol afkeer en in verwarring. (Bedoeld zal zijn: over de Franse invloed in de Bataafse Republiek, vermoed ik. V t E.).

Dit verslag klopt, met wat wij van andere kanten horen.

Indien Lord Grenville wil, dat kolonel Schutter een briefwisseling met deze persoon zou beginnen of met enige van hen, dan zal ik hem alle instructies sturen, die ik ontvang.

Ik heb reeds verzocht om kolonel Schutter orders te geven hen te polsen en op de hoogte te zijn van wat zij verwachten en en wat zij willen doen”).

Schutter beschikt blijkbaar over goede contacten, zowel onder de kringen van de Bataafse politici als ook onder de groep rond de Prins van Engeland.

In een voetnoot bij deze brief wordt nog het volgende over de persoon van kolonel Schutter toegevoegd: „Schutter is één der „geallowanceerde” officieren, die rondreisde om den staat der Bataafse defensie op te nemen en berichten in te winnen omtrent de gesteldheid in de Zuidelijke Nederlanden. De extracten bij deze brief van Bentink overgezonden hebben betrekking op de

defensie van Venlo en zijn, als niet zeer belangrijk door mij (nl. Colenbrander) weggelaten”.

Ook dit wijst er weer op, dat hij daar in de periode na zijn „allowancering” inderdaad verblijf heeft gehouden en vandaaruit als spion voor de prins opereerde.

In een brief van latere datum in datzelfde jaar namelijk „van begin juli (frontiers of Holland)”, geeft Schutter onder andere het volgende door: „que Daendels, Pijman, Paravicini et Hultman seraient peut-être corruptibles”. (Vertaling: „dat Daendels, Pijman, Paravicini en Hultman misschien omkoopbaar zouden zijn”).

„Cependant, une bagatelle ne suffirait pas à cette fin”. (Vertaling: „Een kleinigheid zou evenwel voor dit doel niet voldoende zijn”).

„Il ne suffirait pas d’une promesse de pension, mais il faudrait leur assurer une ou autre commission honorable, quoique sans connection avec ou influence sur la forme de la régence.

Mes informations ajoutent que quant à la marine, van Braam, Capellen et Kolff seraient aussi à gagner”. (Vertaling: „Een toezegging van een jaargeld zou niet voldoende zijn, maar men zou hen moeten verzekeren van één of andere eervolle opdracht, evenwel zonder enige binding met of invloed op de vorm van bestuur. Mijn inlichtingen voegen daar nog aan toe, dat wat betreft de vloot, van Braam, Capellen en Kolff ook te winnen zouden zijn”).

Schutter tekent wel een bijzonder corrupt beeld van de strijdkrachten der Bataafse Republiek, of zou dit misschien meer „wishful thinking” van een fervent prinsgezinde oranjeklant zijn?

De landing in Noord-Holland in 1799

Heel deze correspondentie van Schutter krijgt toch wel een bijzonder accent, wanneer wij constateren dat eind augustus van datzelfde jaar, de Engelsen, samen met de Russen, in Noord-Holland een omvangrijke invasie hebben uitgevoerd en op het strand tussen Callantsoog en Huisduinen zijn geland.

De ruïnekerk van Bergen is daar nog een sprekend monument van.

Al met al horen Schutters brieven duidelijk tot het voorspel van deze omvangrijke militaire operatie.

Hij kan zelfs heel goed op de hoogte zijn geweest van wat er allemaal op handen was.

Het feit dat Herman Willem Daendels als bevelhebber bij de eventuele verdediging betrokken zou zijn, moet hem ook bekend zijn geweest, wat zijn voorstel tot omkoping verklaart. Dit aanbod van Schutter stelt dus wel degelijk iets voor.

Aanvankelijk lukt de landing uitstekend en trekken de geallieerden vlot op naar de vlootbasis Den Helder, dat zich zonder slag of stoot, met vloot en al, gewillig overgeeft.

De bevelhebber van het Bataafse leger, Herman Willem Daendels doet nota bene geen moeite om weerstand te bieden, maar trekt stelselmatig terug, tot grote ergernis van de regering en bovenal ook van de Fransen.

Geruchten doen de ronde – wij leerden het al op school – omtrent verraad van Daendels. Hij zou zijn omgekocht!

Of dat werkelijk tot stand was gekomen blijft onduidelijk, maar dat er pogingen toe zijn ondernomen mag na dit alles duidelijk zijn, dacht ik.

Ook trouwens dat Schutter daarbij een niet onbelangrijke rol heeft gespeeld. Wat de landing zelf betreft, bleef de verwachte steun door middel van een volksofstand en contrarevolutie totaal uit en zodoende werden de geallieerden door de generaals Brune en Daendels bij Bergen verslagen.

Desondanks wist de invasiemacht zelfs Alkmaar nog te veroveren, maar werd nu bij Castricum opnieuw verslagen.

Toen de proviandering over zee bovendien ook nog steeds meer moeilijkheden begon op te leveren, restte hen niets anders meer dan een capitulatie voor generaal Brune, waarbij overigens nog wel een volledige vrije aftocht voor de invasietroepen kon worden bedongen.

Een vrij roemloos einde van deze expeditie, wat Schutter met lede ogen moet hebben aangezien.

La cousine germaine

Om helemaal zeker te zijn, dat het in dit verhaal over mijn voorvader Cornelis Adriaan Schutter handelt en bijvoorbeeld niet over zijn broer luitenant-kolonel Carel Antonius Schutter – van wie vermeld wordt dat hij „majoor in engelse dienst bij de Hollandse Brigade on Wight” zou zijn geweest – wat overigens ook letterlijk zo van zijn broer Adolphe Auguste wordt vermeld – grijpen wij nog even terug naar een schrijven van zekere d'Ivoy aan de erfprins d.d. 30 mei 1799 8).

Daarin wordt verwezen naar zijn familierelatie met Daendels, die aldus wordt omschreven: „c'est le lieutenant-colonel Schutter, grand-major de Deventer, dont l'épouse est cousine germaine de Daendels”. (Vertaling: „Het is de luitenant-kolonel Schutter, groot-majoor van Deventer, wiens echtgenote eer volle nicht van Daendels is”).

Schutters vrouw Petronella Everharda Wildrik zou dus een volle nicht van Herman Willem Daendels moeten geweest zijn.

Deze opmerking heeft mij erg veel hoofdbrekens gekost.

Hoe intens ik ook zocht, heb ik het met de beste wil van de wereld niet verder kunnen brengen dan een achtste graads relatie tussen P. E. Wildrik – wier moeder een Greve was – en de vrouw van Daendels, Aleida Elisabeth Reyniera van Vlierden – wier moeder eveneens een Greve was. Een achter-achter-nicht dus.

Dan klopt nou bepaald niet met de zogenaamde nauwe familierelatie die men de erfprins had voorgespiegeld.

Was dit dan alleen maar puur een verzinsel geweest?

In genealogisch opzicht eigenlijk wel ja!

Toch zou er op de keper beschouwd wel degelijk een vrij nauwe relatie tussen beide bedoelde families bestaan kunnen hebben, die op zichzelf niet zo eenvoudig te omschrijven was en daarom voor het gemak maar onder de relatienoemer „cousine germaine” (volle nicht) werd samengevat.

Verweesde kinderen

Wat was namelijk het geval.

In 1720 en 1721 waren respectievelijk Wobbina Everharda Greve en haar echtgenoot Gerhard Greve (volle neef en nicht), op jonge leeftijd zeer kort na elkaar overleden.

Er bleven drie kleine kinderen achter, met name Jochemina Engelina (6 jaar), Johan (3 jaar) en Maria Antonia (1 jaar).

Uit een verkoopakte d.d. 9 juni 1733 9) te Heerde blijken dan de navolgende personen als voogden over deze weeskinderen te fungeren: Melchior Greve, burgemeester van Hattem, een volle neef van de beide ouders en Jacobus Buschman, predikant te Elburg, gehuwd met Arnolda Wobbina Wolfsen, een zusters dochter van Wobbina Everharda Greve, een zogenaamde „tantezegger” dus.

Het ziet er naar uit, dat de wezen in Hattem bleven en daar mogelijk werden opgenomen in het gezin van hun voogd Melchoir Greve, waar zij als stiefzusters samen met de vier dochters van deze voogd, in gezinsverband opgroeiden. Eén van deze vier dochters, met name Petronella, zou veel later de schoonmoeder van de bekende Herman Willem Daendels worden.

Gezien deze positie van nauwverbonden huisgenoten zou het dan niet zo onbegrijpelijk zijn, dat men hen als nichten van Daendels aanduidde, al had dit allemaal eigenlijk meer betrekking op zijn vrouw Aleyda Elisabeth Reyniera van Vlierden, dan op hemzelf.

Wisten zij daar in Engeland veel van die ingewikkelde familierelaties onder de Hattemse regenten.

En zo zou deze kwestie dan ook weer zo'n beetje een redelijke verklaring kunnen hebben gevonden. Maar echt helemaal bevredigen doet het nog niet.

Het medaillon

Als enigst kleinkind erfde ik van mijn grootmoeder Maria Antonia Zwerus een medaillon van koper, met daarin een afbeelding van een persoon in uniform getooid met een pruik.

Op haar beurt had zij dit geërfd van haar moeder Cornelia Petronella Lijssen, die haar had meegedeeld dat dit haar grootvader „de kolonel” voorstelde.

In dit medaillon staat het volgende geschreven: „R. Barkman ad.v.del. 1793”, wat betekent dat zekere R. Barkman dit in 1793 naar het leven heeft getekend. Verder nog iets totaal onleesbaars en de aantekening „C. A. Schutter 1789 ?

in (of m) Capt.", wat overigens weer voor nieuwe problemen zorgt, daar hij al in 1780 tot kapitein werd bevorderd.

Wat zou het trouwens voor zin hebben dit te vermelden, wanneer hij in 1792 zelfs al tot luitenant-kolonel was gepromoveerd? 2)

Enfin, er moet nu eenmaal wat te raden overblijven.

Een kunstschilder Barkman heb ik tot nu toe, ondanks ijverige naspeuringen, niet kunnen ontdekken.

Als plaats van vervaardiging zou Deventer het meest in aanmerking komen, aangezien Schutter daar in het jaar 1793 woonachtig was, maar het blijft gissen. Mogelijk komt die naam nog wel eens boven water.

Medaillon uit de nalatenschap van Cornelia Petronella Lijsen, vererfd op haar dochter Maria Antonia Zwerus en daarna via haar zoon Tijmen van 't Einde op mij Willem Jan Aart van 't Einde.

Achterin staat geschreven:

„R. Barkman, ad.del.1793” en „C. A. Schutter, 1789 m.Capt”.

Betreft: Cornelis Adriaan Schutter

luitenant-kolonel

geb. Venlo 1-7-1751, ovl. Epe 7-12-1824.

Geallowanceerd

Het „Rassemblement van Osnabrück”, bestaande uit 600 officieren en 1.200 minderen, die de prins trouw waren gebleven, werd eind 1795 door prins Frederik, broer van de erfprins, ontbonden.

Opvallend is daarbij de aantekening: „met uitzondering van een groep rond graaf Bentinck”, omdat juist zijn naam genoemd wordt in de briefwisseling met betrekking tot Schutter, die na mogelijk tot de nablijvers zou kunnen hebben behoord.

Ook wordt nog meegedeeld, dat een 40-tal officieren in Hannoveraanse of Engelse dienst traden, terwijl sommigen zich naar Emmerik begaven 10).

Die stad lag natuurlijk opmerkelijk dicht bij Venlo, waar Schutter, zoals wij zagen, een gerieflijk pied à terre had bij zijn moeder Barbara van der Does. Maar meer dan gissen kunnen wij niet, het blijft een open vraag.

De „Dutch Brigade” op het eiland Wight stond onder bevel van onder andere meergemelde generaal Bentinck en zou dus eveneens in aanmerking kunnen komen maar ook dat valt in geen enkel opzicht te bewijzen.

Na de vrede van Amiens in 1802 moest dit onderdeel uiteindelijk ook worden opgeheven.

Van koning George III van Engeland kregen de ontslagen onderofficieren en minderen nog een halfjaar soldij, terwijl de officieren op wachtgeld werden gesteld, wat met de technische term „geallowanceerd” werd aangeduid. Volgens Colenbrander en Gewin zou dit laatste met onze kolonel Schutter het geval zijn geweest.

Maar zolang zelfs de Krijgsgeschiedkundige Afdeling van de Koninklijke Landmacht daarvan de nodige bewijzen niet voorhanden heeft, blijf ik dat persoonlijk nog ernstig betwijfelen 2).

Bovendien wordt dit ook nog van twee van zijn broers vermeld, zodat mogelijke verwisselingen beslist niet uitgesloten lijken.

Terug van weggeweest

Hoewel het Rassemblement van Osnabrück al in 1797 verlopen was, blijkt toch uit de stukken aangetroffen in het gemeente-archief van Epe 6), dat Schutter in juli 1798 nog niet op zijn thuisbasis Het Hul was teruggekeerd.

Het lijkt mij waarschijnlijk, dat hij ook tijdens de hiervoor beschreven briefwisseling uit 1799, nog niet daar zijn domicilie hield, maar heel ergens anders.

In een brief, gedateerd 15 augustus 1809, van de Baljuw aan de Landdrost 11) treffen wij nog de volgende merkwaardige persoonsbeschrijving van hem aan:

„Cornelis Adrianus Schutter” gewezen groot major der Stad Deventer, wonende op het buitengoed Het Hul onder den ambt van Epe, oud ruim 50 jaren, groot 5 voet, 4 à 5 duim, gezet van postuur, zwaar van lijf en gang, rond van wezen, ligte blauwe ogen, kort ligt bruin ofwel blond haar, enigszins kaal van kruin, harde uitspraak, zonder bediening, doende de boerderij en stil levende”. Komt allemaal enigszins militair en zelfs wat lomp op ons over.

Wat Het Hul betreft krijgt de behuizing net een iets toegevoegd accent, vergeleken bij een gewone boerderij, maar dat is dan ook alles. Wel weten wij nu zeker, dat hij in 1809 al weer lang en breed op zijn thuisbasis was teruggekeerd.

Uit de inschrijving van zijn zoon „Jan Willem” (!) in de lijst van de „Garde d'honneur du Département de l'Isle Supérieur” 12), valt uit niets meer op te maken, dat er ooit iets bijzonders met zijn vader aan de hand zou zijn geweest. Van „Jan Willem” staat alleen vermeld, dat hij „zonder beroep”, geboren te Deventer op 14 april 1793, een goed figuur en een gezonder constitutie bezit, terwijl zijn familie als respectabel en zeer aanzienlijk wordt omschreven.

Alleen het „fortune” van de familie staat genoteerd als „ordinaire”, wat wij overigens al vermoed hadden, gezien het feit dat vader Cornelis Adriaan in de jaren vlak nadien genoodzaakt was meer dan f 4.000,— aan allerlei hypotheken op te nemen.

Merkwaardig blijft nog, dat hij in 1813 een volmacht voor zijn vrouw liet opmaken om bepaalde zakelijke affaires af te handelen.

Was hij toen soms weer opnieuw vertrokken?

Alleen uitgebreider onderzoek zal daar mogelijk meer licht in kunnen verschaffen.

Uiteindelijk is hij op 7 december 1824 wel op Het Hul overleden.

Hilversum, maart 1995; W. J. A. van 't Einde.

Noten

- 1) Ned. Leeuw, 1909.
- 2) Zie schrijven „Hoofdkwartier Generale Staf krijgsgeschiedkundige” afd.” d.d. 20.2.1959 en 11.8.1965.
- 3) G. A. Epe, briefarchief nr 336 d.d. 10 december 1824.
- 4) G. A. Epe, nr 55. Register van alle landerijen in eigendom onder Epe, opgemeten in 1809.
- 5) R. A. Gelderland, inv.nr 1383, nr 5.
- 6) G. A. Epe, nr 15, d.d. 24 juli 1798.
- 7) Dr. H. T. Colenbrander: „Gedenkstukken der Algemeene Geschiedenis van Nederland van 1795-1840”, derde dl., eerste druk, p. 364 nr 352.
- 8) Idem als onder noot 7, nu uit derde dl. tweede stuk p. 945, nr 695.
- 9) R. O. G. Veluwe, inv.nr 350.
- 10) F. de Bas, „Prins Frederik der Nederlanden en zijn tijd” dl. I, p. 517-537.
- 11) R. A. Gelderland, Frans Archief nr 638.
- 12) „De lotgevallen van een garde d'honneur, 1813-1814”, door F. H. N. Bloemink, (Gouda-van Goor 1913). Handelt speciaal over de Gelderse afdeling van de garde.

P.S.

Met bijzondere dank aan de heer W. Terwel te Vaassen voor het verschaffen van alle bovengenoemde gegevens uit het gemeente-archief van Epe en aan de heer G. Kouwenhoven, streekarchivaris op de Noord-Veluwe voor allerlei aanwijzingen.

Voor u gelezen...

Boek en Strip(ver)wijzer, editie 1995; vraag en aanbod periodiek voor boekenliefhebbers. Gegevens van meer dan 600 antiquariaten en tweedehands boekhandels in Nederland. Nieuwe gewijzigde uitgebreide uitgave.

De Wijerd, 15e jaargang, nummer 3, oktober 1994.

Bevat onder andere:

- Beek en molenrechten, een historisch overzicht (4);
- De ruitersbeek bij Dieren, een vergeten beek;
- Seismisch bodemonderzoek;
- Boekbespreking: „Over hagelkruisen, banpalen en pestbosjes”.

De Wijerd, 15e jaargang, nummer 4, december 1994.

Bevat onder andere:

- Bekenpadgids „Het Eper Bekenpad”;
- De Molen op het Hof te Dieren;
- Beken bekeken: de Oude Beek te Beekbergen.

De Wijerd, 16e jaargang, nummer 1, april 1995.

Bevat onder andere:

- De geneeskrachtige bronnen van Soeria;
- Beken bekeken: de spreng van Hoekelum.

Alledaagse Dingen, jaargang 1, nummer 5, 1994.

Bevat onder andere:

- Beulen voor de baas. Trekhonden waren populaire lastdragers;
- Bomen met een verhaal. Opvallende bomen in Nederland geïnventariseerd;
- Van watergod tot tuinkabouters. Beelden buiten.

Alledaagse Dingen, jaargang 1, nummer 6, 1994.

Bevat onder andere:

- De drank waar Holland mee groot geworden is. Boek over bier.
- Zingen zoals je gebekt bent. Is het Nederlands een geschikte zangtaal?;
- Een nieuwe dageraad voor Zonnestraal. Een monument van de arbeidersbeweging.

Gelders Erfgoed, 1994-5; tweemaandelijks Gelders cultuurhistorisch tijdschrift.

Bevat onder andere:

- Airbornemuseum gereed voor nieuwe generatie;
- Wie met klokken schiet, wint de oorlog niet. De Duitse klokkenroof tussen oktober 1942 en september 1943;

- Kunstbescherming in strijd. Hoe om te gaan met roerende en onroerende kunst in oorlogstijd;
- Rode Kruis correspondentie en de slag om Arnhem. Afdelingen van het Rode Kruis hielden zich, naast het verlenen van medische en humanitaire hulp tijdens de slag om Arnhem 1945, ook nog bezig met het doorzenden van post.

Gelders Erfgoed, 1994-6.

Bevat onder andere:

- Gelderse rijtuigen in het Nationaal Rijtuigmuseum;
- Wagenmakerij Van Peet gedocumenteerd. Hoe de diaserie over het oude ambacht tot stand gekomen is.
- Het Gelderse Paard. Mythe of werkelijkheid?;
- Rijtuigen op Gelders grondgebied;
- Auteursrechten en musea. Er dient zorgvuldig te worden omgesprongen met de rechten van al diegenen wier creatieve inspanningen men gebruikt om zelf een goed resultaat te behalen.

Gelders Erfgoed, 1995-1.

Bevat onder andere:

- De boom en de wortels. Een gouache door Piet Mondriaan gemaakt in het voorjaar van 1898 tijdens een bezoek aan zijn ouderlijk huis in Winterswijk en een beschrijving van het leven van de schilder in die plaats;
- Piet Mondriaan Senior. De ouders van de schilder Piet Mondriaan;
- Bart van der Leek's „beelding” verklaard met woord en beeld;
- Glas-in-lood van Bart van der Leek. Het enige bekende raam van Van der Leek „Het Mijnbedrijf” (1916, 370x210cm), collectie Kröller-Müller museum.

Gelders Erfgoed, 1995-2.

Bevat onder andere:

- Conservering Tielse watersnoodvlag. Een watersnoodramp van 1855, waar koning Willem III een bezoek bracht is de aanleiding voor het later vervaardigen van deze vlag;
- Een hervormden prijsvlag. Deze vlag uit Buren, dateert uit ongeveer 1870 en is na omzwervingen via Canada weer terug in Buren;
- Museumontzuimingen in het riviereengebied. De ervaringen van medewerkers van musea uit het riviereengebied tijdens de recente overstromingen.
- Gelders vlagvertoon. Van banieren, vanen en wimpels naar de vlag, die officieel is vastgesteld op 13 april 1953: drie liggende banen van gelijke hoogte te weten van boven naar beneden: blauw, geel en zwart;
- Van herdenken tot gedenken. Exposities en publicaties.

Stichting Regiocontact/Vecht Veluwe IJsselstreek; 16e jaargang, nummer 4, januari 1995.

Bevat onder andere:

- Jaaroverzicht.
- Bladzijde 38/42. Een tocht door mystieke bossen, langs vennen en Veluwe boerderijtjes in de omgeving van Nunspeet (ongeveer 40 kilometer).

Stichting Regiocontact/Vecht Veluwe IJsselstreek; 17e jaargang, nummer 1, april 1995.

Bevat onder andere:

- Vijftig jaar bevrijding 1945-1995; het verscholen dorp;
- Stichting Nijbroek, kolonistenzaak;
- Boerderijen in Nijbroek. De eerste bekende boerderijen zijn „Bijvank” en „De Poterijen”.

Uth het Olde-Bruck, 15e jaargang, nummer 2, maart 1995.

Bevat onder andere:

- Uit de geschiedenis van de Gereformeerde kerk te Wezep;
- De bevrijding;
- Onze streekdracht.

De Gelderse Molen, jaargang 21, nummer 4, 1994.

Bevat onder andere:

- Feest bij de Wenumse Watermolen en geschiedenis van de molen.
- Windschalen: de schaal van Noppen (de oudste) en de schaal van Beaufort.

Kroniek, 17e jaargang, nummer 3, 1994.

- Beknopte bouwgeschiedenis van de middeleeuwse H. Drievuldigheidskerk te Voorst;
- Uit de geschiedenis van de dorpskerk te Twello (22B);
- Het zoenkruis van Averbode.

Kroniek, 17e jaargang, nummer 4, 1994.

- Uit de geschiedenis van de dorpskerk te Twello (23A);
- Boerderij en buitenplaats „De Kaa” in Terwolde;
- Een onbekende, bekende medicus te Voorst. (In nummer 112 van Ampt Epe een artikel over deze arts van de hand van W. Terwel).

Kroniek, 18e jaargang, nummer 1, 1995.

- Uit de geschiedenis van de dorpskerk te Twello (23B);
- Piet Coldewij, de bloemenschilder van de Pankelaar;
- Het uitwendige van de middeleeuwse toren van de H. Drievuldigheidskerk te Voorst.

De Mothoek, jaargang 11, nummer 7, maart 1995.

- Kanttekeningen op „Een blik in de geschiedenis van de Noord-Veluwe”. (Nummer 5, januari 1995).

Nieuwsbulletin Felua, jaargang 9, nummer 4, december 1994.

- Een standbeeld in Garderen voor Abastasius Veluanus. Naar aanleiding van de onthulling van het standbeeld een uitvoerige beschrijving van leven en werken van deze hervormer;
- Verslag van symposium over de Veluwe adel;
- Twee kaarten van respectievelijk Pieter van den Heere en Nicolaas Visscher
- ongekleurde gegraveerde kaart van Gelderland en Overijssel van de hand van kaarttekenaar, graveur en uitgever Pieter de Heere;
- Fabula nova Provinciae Ultrajectinae; een ingekleurde gegraveerde kaart van Utrecht, de Veluwe en het Hollands-Utrechts grensgebied (Amstelland, 't Gooi en 't Hollands-Utrechtse veengebied, vervaardigd door Bernardus du Roy.

Heemkunde Hattem, nummer 62, maart 1995.

Bevat onder andere:

- De Bataafse Revolutie in Hattem. Over de Franse Mademoiselle en een stille troebele vijver;
- De doos van Egbert Antonie Daendels. Taxatieproblemen bij de invoering van het kadaster (3-slot).
- Hattem en de Tweede Wereldoorlog (deel VII).

De Tweede Wereldoorlog:

Themanummers:

Heerde Historisch – maart 1995, nummer 76;

De Mothoek – april 1995, nummer 8;

Arent thoe Boecop – april 1995, nummer 57;

Ampt Epe – april 1995, nummer 110.

Boeken:

Laatste oorlogsjaar in Nunspeet. Fragmenten uit het dagboek van Anton Plaatsman;

Verzet in Epe door Willem Veldkamp (zie Ampt Epe nummer 110);

En de dorpskerk luidde weer... door Matthieu Quéré. Gedenkboek ter gelegenheid van vijftig jaar vrijheid in Vaassen.

- Historie van Heerde in woord en beeld, door dr D. Otten. Lees- en kijkboek over de geschiedenis van Heerde ter gelegenheid van het 20-jarig bestaan van de Heerder Historische Vereniging.
- De Hervormde Gemeente te Elburg. Uitgave van de werkgroep Kerk-historie van Elburg. Dit is het laatste van de serie, waarin alle in Elburg voorkomende geloofsgemeenschappen zijn beschreven.

Wie in de hierboven genoemde artikelen geïnteresseerd is, kan zich in verbinding stellen met D. te Riele, Dorpsstraat 12, 8171 BP Vaassen, telefoon 05788-71304.

Inhoud

Jaarverslag Streekarchivariaat Noord-Veluwe 1994	1
Grensgeschillen door Bertus van den Bremen	5
Over een pientere Vaassense schooljongen door H. J. van Rijssen	8
Luitenant-Kolonel Cornelis Adriaan Schutter (1751-1824) en de omwenteling van 1795 W. J. A. van 't Einde	10
Voor u gelezen... door D. te Riele	21